

Nederlandsch Boschbouw-Tijdschrift

Orgaan van de

Nederlandsche Boschbouwvereniging

Oprichters Dr. J. R. Beverluik

6e Jaargang

No. 2

Februari 1933

Oorspronkelijke Bijdragen

EEN VERGELIJKENDE PROEF MET GROVE-DEN UIT VERSCHILLENDE DEELEN VAN NEDERLAND

door E. HESSELINK. †

De hier te lande aanwezige Grove-den is geïmporteerd. Deze import, begonnen in de XVde eeuw, is voortgezet tot in den jongsten tijd.

De aanwezige Grove-dennen zijn grootendeels afkomstig van hier te lande gewonnen zaad, dus van ouderen import.

De import had grootendeels plaats uit Zuid-Duitschland. Men neemt echter aan, dat ook uit West-Duitschland belangrijke hoeveelheden zijn ingevoerd in de 2e helft der vorige eeuw. Voorts is bekend de import uit Riga, doch deze is van kleinere afmetingen geweest.

De import uit de Belgische Kempen mag m.i. als identiek met het winnen van zaad uit Noord-Brabant worden beschouwd.

Ten slotte dient gewezen op eenigen import van grove-dennenzaad, waarvan de kwaliteit achteraf zeer slecht bleek te zijn door onvoldoende groei der dennen. Deze partijen worden samengevat met den naam „Fransch zaad”. Men bedoelt er mee zaad van voor ons verkeerde herkomst. De meeste hiermee aangelegde bosschen zijn mislukt en hervormd.

Uit het bovenstaande blijkt voldoende, dat ons grove-dennenbosch van zeer heterogene herkomst is.

Men kan dan ook m.i. niet van een Nederlandsch grove-dennenras spreken.

Ten einde een denkbeeld te krijgen van de beteekenis dezer heterogeniteit in verband met de zaadwinning en de daaruit te kweken bosschen, heb ik als beheerder van den Rijkszaadest en houtvester in de houtvesterij „Kootwijk” in 1914 besloten, eene vergelijkende proef te nemen met grove-den uit verschillende deelen van Nederland.

Van de partijen grove-dennenzaad, gedurende het seizoen 1913/14 in den Rijkszaadest gewonnen, werden in het voorjaar 1914 monsters naast elkaar te Stroe uitgezaaid.

De zaailingen werden in 1915 verspeend in de kweekerij bij Boeschoten en in het voorjaar 1916 werden de dennen uitgeplant op een serie proefveldjes van de boschwachterij „Garderen” (vak 56 oud).

De partijen zaad waren afkomstig uit:

- I. Vierhouten A
- II. „ B
- III. Breda
- IV. Appelscha
- V. Dwingelo
- VI. Odoorn
- VII. Loobosch
- VIII. Leuvenumsche bosch
- IX. Kroondomein bij Apeldoorn.

De afstand der rijen bedroeg circa 80 cm., die tusschen de planten in de rij ± 70 cm.

Van iedere herkomst werden ± 1000 2-jarige dennen uitgeplant op de heide in gespitte strooken.

De beplanting sloeg goed aan, slechts bij uitzondering is een den weggevallen, zoodat inboeten overbodig was. De dennen ontwikkelden zich regelmatig, al waren er verschillen, verband houdende met ongelijke bodemtoestanden.

De 1e opname ¹⁾ had plaats in November 1921. De algemeene toestand was op 2 November 1921 zeer goed.

Van iedere herkomst werd op vergelijkbare stukken de gemiddelde hoogte bepaald, terwijl 3 exemplaren van gemiddelde hoogte werden uitgegraven voor onze kennis van de wortelontwikkeling. Eén van deze exemplaren werd zorgvuldig nageteekend. De 3 dennen werden beschreven. Een en ander is neergelegd in bijlage II van dat rapport.

Bij deze opname bleek de lengtegroei reeds uiteen te loopen. De gemiddelde lengte der 7-jarige dennen bedroeg voor

Perceel	I	1.18 m	± 0.04	} Op ieder perceel werd de hoogte van 300 exemplaren aan de zijde van den Harderwijkseweg gemeten.
„	II	1.01	± 0.04	
„	III	1.32	± 0.04	
„	IV	1.34	± 0.03	
„	V	1.40	± 0.03	
„	VI	1.22	± 0.04	
„	VII	1.34	± 0.05	
„	VIII	1.20	± 0.03	
„	IX	1.23½	± 0.03	

Afgezien van de partij „Vierhouten B”, die om onbekende redenen zeer ongunstig afsteekt, waren voorloopig 2 groepen te onderscheiden.

De hard groeiende partijen III, IV, V en VII en de langzamere groeiers I, VI, VIII en IX.

¹⁾ De opname werd verricht door den heer W. Vriesema.

In de maanden Maart en April 1928 is een 2e opname verricht.

Vastgesteld is geworden :

- 1) *De gemiddelde lengtegroei* in cm voor iedere herkomst.
- 2) Het aantal weggevallen, resp. doode exemplaren.
- 3) *De stamvorm*.
- 4) *De wortelontwikkeling*.
- 5) De algemeene toestand van de proefvelden.

ad. 1. Voor het bepalen van den gemiddelden lengtegroei zijn gemeten de lengten van 6×85 exemplaren per proefperk. Het getal 85 is bedoeld als de som van de levende en doode exemplaren. De lengte van af den mineralen grond wordt nauwkeurig bepaald in cm met behulp van meetlatten.

De 2 randboomen van elke rij aan den Harderwijkerweg blijven buiten beschouwing. Voor perceel II is dit aantal grooter genomen, in verband met de nabijheid van den eiken-singel.

Van perceel I is het geheele Westelijke stuk voor de opname ongeschikt (eikenwortels).

Voor de perceelen II, III, IV, V, VII, VIII, en IX begint de opname aan den Harderwijkerweg, doch voor perceel I aan het sleepwegje (O.-zijde).

ad. 2. Aangezien direct na het planten geen dennen wegvielen, zullen de weggevallen exemplaren langer of korter tijd gegroeid zijn. Het juiste oogenblik van afsterven is niet bekend. Niettemin wordt hun aantal bepaald *in de groep* van 6×85 dennen, die voor meting bestemd zijn.

ad 3. Het is niet de bedoeling, voorloopers of boomen met beschadigden top te signaleeren, doch aan te geven het aantal exemplaren met goeden rechten stamvorm.

ad 4. Ten behoeve van de kennis der wortelontwikkeling zijn op ieder perceel wederom 3 dennen van gemiddelde lengte uitgegraven en 1 er van is nageteekend. Van de beide andere is een algemeene beschrijving gegeven.

ad 5. Bij de beschrijving van den algemeenen toestand is gelet op kleur en lengte van de naalden 1927 en 1926, ziekten (Retinia's?), plantwijdte, enz.

Hier zullen slechts gegevens worden meegedeeld over den gemiddelden lengtegroei.

Voor het bepalen van de *gemiddelde* hoogte der dennen op de proefvelden is het een bezwaar, dat de bodem niet homogeen is. Hierdoor is de ontwikkeling der dennen niet overal gelijkmatig.

Als we geen rekening houden met deze verschillen, zijn de gemiddelde hoogten per 6 rijen van 85 exemplaren :

		Hoogte in m
I. Vierhouten	A	2.41
II. "	B	2.53
III. Breda		2.94
IV. Appelscha		2.77
V. Dwingelo		2.64
VI. Odoorn		2.72
VII. Loobosch		2.61
VIII. Leuvenumsche bosch		2.53
IX. Kroon-Domein		2.59

Deze cijfers geven echter een onjuist beeld voor onderlinge beoordeeling der diverse herkomsten, omdat de bodeminvloeden het gemiddelde op het eene perceel meer omlaag drukken dan op het andere.

In ieder perceel op zich zelf kwamen n.l. groote verschillen in ontwikkeling voor. Groote plekken waren slecht en hadden veel last van dennenschot, resp. kleine dennensnuittor.

In verband hiermede werd berekend de *gemiddelde lengte* per perceel voor een regelmatige strook langs den Harderwijkerweg. Hiertoe werden voor de perceelen ¹⁾ III t/m IX gebruikt de lengtecijfers van de dennen Nos. 2 t/m 12 van iedere rij langs den Harderwijkerweg, d.i. in totaal per proefveld 60 exemplaren.

perceel		gemiddeld lang ²⁾	waren	
III	Breda		3.23	m
"	IV Appelscha	"	3.60	"
"	V Dwingelo	"	3.57	"
"	VI Odoorn	"	3.74	"
"	VII Loobosch	"	3.62	"
"	VIII Leuv. bosch	"	3.33	"
"	IX Kroondomein	"	3.30	"

Volgens deze cijfers zouden de herkomsten

IV *Appelscha*

V *Dwingelo*

VI *Odoorn*

VII *Loobosch*

tot nu toe de beste resultaten geven.

Van de harde groeiers in 1921 is dus afgevallen No. III (Breda) en in de plaats gekomen No. VI (Odoorn).

De herkomsten Appelscha, Dwingelo en Loobosch hebben hun groeisnelheid behouden.

De groeisnelsten Leuvenumsche bosch en Kroondomein zijn nog steeds langzaam groeiend.

Wageningen, Augustus 1925.

¹⁾ Vierhouten A en B is in deze berekening niet opgenomen.

²⁾ Als bijlage was door Ir. L. C. Geerling eene wiskundige beoordeeling van deze gemiddelde lengtecijfers bijgevoegd.

NASCHRIFT

door L. C. GEERLING.

Op verzoek van den Directeur werd indertijd door mij een beoordeeling samengesteld, welke te lang is om haar in extenso op te nemen.

Uitgaande van de arithmetrische gemiddelden kon met de door Prof. Dr. M. J. van Uven gevolgde wijze van beoordeeling van het verschil tusschen twee variëteiten op grond van een waargenomen opbrengstverschil de navolgende groepeerings gevonden worden. Er zij echter op gewezen, dat slechts tusschen de eerste en de laatste groep een essentieel lengteverschil aanwezig werd geacht.

Loobosch, Odoorn, Appelscha,
Dwingelo,

Leuvenumsche bosch en Kroondomein bij Apeldoorn.
Breda.

Aangezien bij ons onderzoeksobject, het bosch, de meeste frequentieverdeelingen min of meer scheef zijn, kan het arithmetisch gemiddelde in dit geval deze verdeelingen niet typeren en doet men misschien beter van de „mediaanwaarde” gebruik te maken.

Odoorn, Dwingelo en Appelscha,
Loobosch,

Kroondomein bij Apeldoorn en Leuvenumsche bosch,
Breda.

Bovenstaande rangschikking naar de mediaanwaarde van de lengte heeft op zich zelve reeds veel aannemelijks, doordat ze met een territoriale indeeling samenvalt en daardoor een verband met verschil in standplaats of import niet is uitgesloten.

 UIT DE DAGBLADEN.

(Alg. Handelsblad, 11 Januari 1933).

 DE STEUN AAN DE GRIENDCULTUUR.

Indienen van verzoeken.
Belanghebbenden, die meenen op grond van de wet tot steun aan de griencultuur, voor steun in aanmerking te komen, kunnen daartoe schriftelijk een aanvraag indienen bij den Regeeringscommissaris, Nieuwe Weg 10 te Werkendam.

Aan de aanvragers zal een formulier ter invulling worden toegezonden, zoodat kan worden volstaan met een eenvoudig schriftelijk verzoek om toezending van dit formulier.

De gelegenheid om steunaanvragen in te dienen, is opengesteld tot 20 Januari a.s. Alleen in bijzondere gevallen zullen aanvragen, na dezen datum ingekomen, nog in behandeling worden genomen.
